

**ÜST DİSİPLİN AMİRLERİNİN SORUŞTURMA YAPMA VE CEZA
VERME YETKİSİNE SAHİP OLDUĞU HALLER:**

Hazırlayan:

Avukat Orhan ÇELEN-ANKARA 14.05.2019

İLGİLİ KANUN HÜKMÜ:

6413 SAYILI TSK. DİSİPLİN KANUNU¹

Üst disiplin amirlerinin disiplin cezası verebileceği hâller

MADDE 9 – (1) Bu Kanunda belirlenmiş istisnalar hariç, aşağıdaki hâllerde disiplin soruşturması yapma ve disiplin cezası verme görev ve yetkisi üst disiplin amirleri tarafından da kullanılabilir:

a) Disiplinsizlik, daha ağır bir disiplin cezası verilmesi amacıyla kendisine iletilmiş veya kendisi tarafından buna gerek görülmüşse

b) Disiplinsizliğe bizzat şahit olmuşsa

c) Disiplinsizlik, resmî saygınlığına ve makamına karşı işlenmişse

ç) Disiplinsizlik, emri altında bulunan çeşitli kıta, karargâh ve kurumlara bağlı birden fazla kişi tarafından işlenmişse

---

¹ 31.1.2013 tarihli 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu, Yayımlandığı Resmî Gazete: 16/2/2013, Sayı: 28561, Yayımlandığı Düstur; Tertip: 5, Cilt: 53

d) Bu Kanuna göre cezalandırılması zorunlu olan bir disiplinsizlik, bilinmesine rağmen kendinden önceki disiplin amirleri tarafından cezasız bırakılmışsa

(2) Birinci fıkra kapsamındaki yetkilerin üst disiplin amirlerince kullanılmaması durumunda, disiplin cezası verme görev ve yetkisi disiplin amiri tarafından kullanılır.

MADDE GEREKÇESİ:

Maddenin birinci fıkrası ile, üst disiplin amirlerinin hangi hâllerde disiplin cezası verebilecekleri tahdidi olarak sayılmıştır. Disiplin cezası verme yetkisi aynı zamanda disiplin soruşturması yapma yetkisini de içermektedir. Bu fıkroda belirlenmiş durumlar haricinde, üst disiplin amirlerinin doğrudan ceza verme yetkisini kullanması söz konusu olmayacaktır. Fıkroda geçen "bu Kanundaki istisnalar haricindeki" ibaresi ile, örneğin, Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasının verilebilmesine ilişkin hükümler gibi istisnalar kastedilmektedir. Zira, Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasına ilişkin süreç üst disiplin amirleri tarafından doğrudan başlatılabileceği gibi, yüksek disiplin kurulları tarafından doğrudan bu cezanın verilmesi de söz konusudur(Madde Gerekçesi).

I-GİRİŞ:

Bu çalışmada, "Üst disiplin amirlerinin disiplin cezası verebileceği hâller"i gösteren, Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu'nun 9 uncu madde, 1 inci fıkrasında yer alan;

"(1) Bu Kanunda belirlenmiş istisnalar hariç, aşağıdaki hâllerde disiplin soruşturması yapma ve disiplin cezası verme görev ve yetkisi üst disiplin amirleri tarafından da kullanılabilir:

a) Disiplinsizlik, daha ağır bir disiplin cezası verilmesi amacıyla kendisine iletilmiş veya kendisi tarafından buna gerek görülümüşse

- b) Disiplinsizliğe bizzat şahit olmuşsa
- c) Disiplinsizlik, resmî saygınlığına ve makamına karşı işlenmişse
- ç) Disiplinsizlik, emri altında bulunan çeşitli kıta, karargâh ve kurumlara bağlı birden fazla kişi tarafından işlenmişse
- d) Bu Kanuna göre cezalandırılması zorunlu olan bir disiplinsizlik, bilinmesine rağmen kendinden önceki disiplin amirleri tarafından cezasız bırakılmışsa”

şeklindeki kural hakkında bilgi sunumu öngörülmüştür.

Bu makale, akademik ve ilmi bir çalışma ürünü olmayıp, konuyla ilgilenenler hakkında genel bir bilgi sunumu ve bakış açısı oluşturmaya yöneliktir.

II-GENEL AÇIKLAMA:

6413 sayılı TSK. Disiplin Kanunu'nun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan bu kural; bu Kanuna göre “Üst disiplin amirlerinin disiplin cezası verebileceği hâller”in neler olduğunu göstermektedir.

TSK.Dis.K.nun öngördüğü sistemde genel kural, disiplin cezasını ilk disiplin amirinin vermeye yetkili olduğudur.

Ancak 9. madde ile, istisnai bazı hâllerde cezayı üst disiplin amirlerinin (ilk disiplin amiri haricindeki sıralı tüm disiplin amirleri) verebileceği öngörülmüştür.

Burada ifade olunan üst disiplin amiri; ilk disiplin amirinin kadro kuruluş bağlantısı itibariyle maiyetinde olduğu sıralı amirlerdir(md. 3/1-g). Nitekim maddenin 22.1.2015 tarihli ve 6586 sayılı K.nun 99. maddesiyle değişik 1-g bendinde üst disiplin amiri tanımı şu şekilde yapılmıştır:

“Üst disiplin amirleri: Disiplin amirinin kadro ve kuruluş yönünden bağlı bulunduğu ve disiplin cezası verilecek personelden makam yahut rütbe veya kıdemce büyük olan yetkili sıralı tüm amirleri, ifade eder.”

Burada, maddenin 1. fıkrasında sayılan beş hâlde disiplin soruşturması yapma ve disiplin cezası verme görev ve yetkisinin üst disiplin amirleri tarafından da kullanılabileceğine işaret olunmuştur.

Bu cümlenin düzenleniş şekli, üst disiplin amirine tanınan bu yetkinin takdiri olduğunu, üst disiplin amirinin bu hallerde disiplin soruşturması yapma ve ceza verme yetkisini kullanmayabileceğini de işaret eder.

Kanunun 7/1 inci maddesine göre, maiyetinden birinin disiplinsizlik teşkil edebilecek bir fiilini veya mesleğe aykırı tutum ve davranışını herhangi bir şekilde öğrenen disiplin amirleri, olayın araştırılması gerektiğine kanaat getirirse, yazılı olarak görevlendireceği soruşturmacılar vasıtasıyla ya da şahsen disiplin soruşturması yapar. Burada bahsi geçen disiplin amirleri, disiplin amiri ile üst disiplin amirlerini ifade eder(Bkz. md. 3/1-ç).

Dolayısıyla üst disiplin amirlerinin 7/1 inci madde uyarınca haiz oldukları disiplin soruşturması yapma yetkilerinin, 9. maddenin 1. fıkrasındaki hallerle karışmaması gerekir.

Zira üst disiplin amirleri 7/1 inci madde hükmüne göre, maiyetinden birinin disiplinsizlik teşkil edebilecek her türlü fiilini veya mesleğe aykırı tutum ve davranışını herhangi bir şekilde öğrenmesi halinde her zaman disiplin soruşturması yapar ya da yaptırır. Ancak bu durumda doğrudan ceza veremezler, dosyayı gereğini yapmak üzere yetkili ilk disiplin

amirine göndermek zorundadırlar. Ancak ilk ve asıl disiplin amirinin ceza verme yetkisine (md. 6/4) müdahale edilmemelidir.²

Kanunun 9/1 inci maddesinde gösterilen hallerde ise, üst disiplin amirleri doğrudan soruşturma yapmaya ve ceza vermeye yetkilidirler.

9. maddenin 1. fıkrasında, üst disiplin amirine soruşturma yetkisi veren haller kanunla tek tek sayılmak suretiyle sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla, üst disiplin amirinin bu haller dışında kalan durumlarda soruşturma yapma veya yaptırma yetkisi var ise de, doğrudan ceza verme yetkisi yoktur. Bunun aksi söz konusu olduğu takdirde, yetki gaspı nedeniyle işlemin yok hükmünde olduğu söylenebilir.

Maddenin 1. fıkrasında gösterilen hallerde ilk disiplin amirinin kendiliğinden harekete geçmeyip, üst disiplin amirinin bu maddede kullanabileceği yetkileri beklemesi uygun olacaktır.

İlk disiplin amiri bunu beklemeyip doğrudan soruşturmaya başlayıp ilgili personeli cezalandırma yoluna giderse, yetkisine tecavüz edilen üst disiplin amirleri bu cezayı kaldırabilir.³

Doktrinde, üst disiplin amirinin 9. maddenin 1. fıkrasında yazılı koşullar bulunmasına rağmen, soruşturmaya gerek görmemesi veya ceza tayini yönüne gitmemesi durumunda, ceza yetki ve görevinin ilk disiplin amirine otomatikman geçmeyeceği, bu durumda üst disiplin amirinin ceza verme yetki ve görevini ilk disiplin amirine bırakabileceği

---

² Demirağ, Fahrettin: Gerekçeli ve Açıklamalı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu ile Askeri Ceza Kanunu ve İç Hizmet Kanunu, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, , s.90; Işıklar, Celal: TSK. Disiplin Kanunu ve Yorumu, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s.202

³ Işıklar, Celal: A.g.e., s.203

gibi, sadece soruşturma yaptırıp ceza verme yetkisini bizzat kendisinin kullanabileceği ifade edilmektedir.⁴

Ancak, üst disiplin amirinin birinci fıkra kapsamındaki yetkilerini kullanmaması durumunda, disiplin cezası verme görev ve yetkisi ilk disiplin amiri tarafından kullanılacaktır. Artık bu durumda, ilk disiplin amirinin konuya ilişkin soruşturma yapma ve ceza verme yetkisi bağlı yetkidir. Bu düzenleme ile, disiplinsizliğin cezasız kalmaması öngörülmüştür(md. 9/2).

III- TSK DİS.K.NUN 9 UNCU MADDE 1 İNCİ FIKRASININ AÇIKLAMASI:

Maddenin birinci fıkrası ile, üst disiplin amirlerinin hangi hâllerde disiplin cezası verebilecekleri (ve dolayısıyla soruşturma yapabilecekleri), sınırlandırıcı (tahdidi) olarak sayılmıştır.

Dolayısıyla bu koşullardan herhangi birisinin bulunmadığı hallerde üst disiplin amirinin cezalandırma yetkisine sahip olmadığı açıktır. Madde metninde ve gerekçesinde de açıklandığı üzere, disiplin cezası verme yetkisi aynı zamanda disiplin soruşturması yapma yetkisini de içermektedir.

"Bu Kanundaki istisnalar haricindeki" ifadesi: Madde de, üst disiplin amirinin hangi hallerde disiplin soruşturması yapma ve ceza verme yetkisine haiz olduğu hususu düzenlenmiş olmakla birlikte, üst disiplin amirinin bu Kanunda belirlenmiş bazı istisnai durumlarda bu yetkisini kullanamayacağı hususu birinci fıkra metninde bir defa daha vurgulanmıştır. Bu durum özellikle, Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasının

---

⁴ Bkz. Işıklar, Celal: A.g.e., s.202-203

yüksek disiplin kurulları tarafından doğrudan verilmesi halinde söz konusudur.

Madde gerekçesinde buna şu şekilde bir açıklama getirilmiştir: Fıkra da geçen "bu Kanundaki istisnalar haricindeki" ibaresi ile, örneğin, Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasının verilebilmesine ilişkin hükümler gibi istisnalar kastedilmektedir. Zira, Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasına ilişkin süreç üst disiplin amirleri tarafından doğrudan başlatılabileceği gibi, yüksek disiplin kurulları tarafından doğrudan bu cezanın verilmesi de söz konusudur.

Kanunun 9. maddesinde yer alan hükme benzer nitelikte hükümlere, As.C.K.nun halen mülga olan "Amir tarafından cezanın değiştirilmesi veya kaldırılması hakkında müracaatlar" başlıklı yedinci babında mevcut 190 ve 191 nci maddelerde yer verilmişti.

Kanunun 9. maddesinin 1. fıkrasına göre, aşağıdaki hallerde disiplin soruşturması yapma ve disiplin cezası verme görev ve yetkisi üst disiplin amirleri tarafından da kullanılabilir. Ancak, üst disiplin amirinin madde de gösterilen hallerin varlığı halinde disiplin cezası uygulaması zorunlu değildir. Üst disiplin amiri söz konusu yetkiyi kullanıp kullanmama konusunda takdir hakkına sahiptir.

1. Disiplinsizlik, daha ağır bir ceza verilmesi amacıyla kendisine iletilmiş veya kendisi tarafından buna gerek görülmüşse:

Birinci fıkranın (a) bendine göre, üst disiplin amirlerinden birisi tarafından herhangi bir şekilde öğrenilmiş olan disiplinsizliğin mahiyeti itibarıyla ciddi görülmesi ve daha ağır bir ceza ile cezalandırılmasına gerek duyulması hâlinde, disiplin soruşturması ve cezalandırma yetkisi üst disiplin amiri tarafından kullanılabilir. Üst disiplin amirinin

disiplinsizlik hakkında bilgisi olmasa dahi, daha ağır ceza verilmesi talebinin disiplin amiri tarafından iletilmesi hâlinde de yetki üst disiplin amiri tarafından kullanılabilir(Madde Gerekçesi).

Birinci fıkranın (a) bendinin düzenlediği durum iki ihtimali ortaya koymaktadır: Disiplinsizlik, daha ağır bir disiplin cezası verilmesi amacıyla kendisine iletilmiş olabilir veya kendisi tarafından buna gerek görülümüştür. Bunun ilkinde, disiplinsizliğin mahiyeti itibarıyla ciddi görülmesi ve daha ağır bir ceza ile cezalandırılmasına ilk disiplin amirince gerek duyulması hâlinde, failin cezalandırılması üst disiplin amirinden talep edilir. Bu durumda, disiplin soruşturması ve cezalandırma yetkisi üst disiplin amiri tarafından bizzat kullanılabilir. İkincisinde ise, işlenen disiplinsizliğin mahiyeti itibarıyla ciddi bulunması sebebiyle daha ağır ceza ile tecziyesi, bizzat üst disiplin amiri tarafından takdir edilir. Bunları kısaca aşağıda inceleyelim:

a. İlk disiplin amirinin teklifte bulunması:

İlk disiplin amiri, işlenen disiplinsizliğe kendi yetkisi içerisinde verebileceği cezanın daha hafif kalacağını düşünerek, daha ağır bir disiplin cezası verilmesi amacıyla üst disiplin amirine bildirmiş olabilir. Bu durumda, üst disiplin amiri disiplinsizliği bizzat kendisi cezalandırabilir. Ancak üst disiplin amiri, işlendiği iddia olunan disiplinsizliğin tabi olduğu cezadan daha farklı, daha yukarısında bir ceza öngöremez. Sadece disiplinsizliğin karşılığında açıklanan cezayı miktar yönünden artırabilir. Zira, TSK.Dis.K.da hangi disiplinsizliklere ne tür ceza tayin edileceği tek tek sayılmıştır. Bu durumda disiplin ceza yetkisinin daha ağır tayini için üst disiplin amirine müracaat edilmesinin bir anlamı olmayacaktır.

Bunun istisnası, tekerrür halinde söz konusu olabilir. Bu durumda Kanunun 14/1 inci maddesine göre, faile bir derece ağır ceza verilmesi zorunluluğu ortaya çıkabilir. Bu durumda ise, bir üst derece disiplin cezasının ilk disiplin amirinin ceza verme yetkisini aşmasına neden olabilir. İşte bu ahvalde üst disiplin amirinden daha ağır ceza verilmesi talep edilebilir. Bu halde, üst disiplin amirinin ceza vermeme konusunda takdir yetkisi yoktur, ceza vermesi zorunludur.

Üst disiplin amiri, tekerrür hali hariç, ilk disiplin amirinin yaptığı başvuru üzerine yetkisini kullanarak daha ağır ceza vermek zorunda değildir. Üst disiplin amiri kendisine yapılan başvuruyu uygun görmezse, gerekçe göstermeden de dosyayı asıl yetkili disiplin amirine iade edebilir. Üst disiplin amiri de, talep edilen daha ağır derece de cezanın kendi yetkisini aştığını düşünüyorsa, kendisinden daha üst disiplin amirine müracaat edebilir.⁵ Burada silsilenin takibi esastır.

Üst disiplin amirlerinin kendilerine yapılan daha ağır derecede ceza verilmesi taleplerini uygun görmeyerek dosyayı iadesi halinde, ast disiplin amirleri faile, kendi yetkileri içerisinde disiplin cezası verebilirler. Ya da personelin; olumlu hizmet, sicil ve disiplin safahatı ile eylemin niteliğini göz önüne alarak bir derece hafif ceza uygulayabilir(md. 14/2) veya uyarma, kınama ve hizmete kısmi süreli devam cezalarını gerektiren disiplinsizliklerinden dolayı personeline disiplin cezası vermeyebilir(md. 14/3). Ast disiplin amirlerin yasal bir zorunluluk olmasa da, üst disiplin amirine yapacakları bu teklife esas olmak üzere; disiplin soruşturması yaparak, iddia olunan disiplinsizlikle ilgili delilleri toplamaları, disiplinsizliğin vasıf ve mahiyetini tam olarak ortaya çıkarmaları gerekir.

---

⁵ Işıklar, Celal: A.g.e., s.205; Değirmenci, Olgun-Tanrıverdi, Battalgazi: Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu Şerhi, Ankara, Temmuz 2013, 1. Baskı, s.57

b. Disiplinsizliğin, daha ağır bir disiplin cezası verilmesi amacıyla kendisine iletilmiş olması:

Üst disiplin amirlerinden herhangi birisi tarafından herhangi bir şekilde öğrenilmiş olan disiplinsizliğin mahiyeti itibarıyla ciddi görülmesi ve daha ağır bir ceza ile cezalandırılmasına gerek duyulması hâlinde, disiplin soruşturması ve cezalandırma yetkisi üst disiplin amiri tarafından bizzat kullanılabilecektir.

Üst disiplin amirleri, herhangi bir şekilde öğrendikleri disiplinsizliğin mahiyeti itibarıyla ciddi görmeleri ve daha ağır bir ceza ile cezalandırılmasına gerek duymaları hâlinde, disiplin soruşturması ve cezalandırma yetkisini bizzat kullanabilirler. Böyle bir durumda, ilgiliye daha ağır ceza verebilirler. Ancak bu ahvalde ast disiplin amiri ile üst disiplin amirinin ceza yetkilerinin aynı olmaması gerekir. Zira Kanuna Ek 1 sayılı çizelge'de farklı rütbedeki personelin ceza yetkisinin aynı olduğu durumlar mevcuttur.

Örneğin, Takım komutanı olan üsteğmenin maiyetindeki asteğmen, teğmen, astsubay, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve erlere verebileceği disiplin cezaları ile onun bölük komutanı olan yüzbaşının disiplin ceza yetkileri aynıdır. Bunun gibi, asteğmen, teğmen, astsubay çavuş, astsubay kıdemli çavuş; binbaşı, yarbay; tümgeneral/tümamiral, tuğgeneral/tuğamiral ile korgeneral/koramiral ve daha üstünün cezalandırma yetkileri de aynıdır. Dolayısıyla bu rütbelere arasında ast disiplin amirliği-üst disiplin amirliği söz konusu olduğunda, bu rütbelere haiz disiplin amirlerinden böyle bir talepte bulunulmasının bir anlamı

olmayacaktır. Böyle durumlarda, evrakın üst'ün üstü olan bir daha üst disiplin amirine doğru intikali gerekir.⁶

Üst disiplin amirlerinin bu yetkisi, sadece bir üst derece veya aynı türden daha yüksek bir cezayı vermekle sınırlıdır. Bunlar aynı cezayı veya daha hafif cezayı veremez. Bu sebeple üst disiplin amirleri, aynı neviden bir ceza verilmek amacıyla, bu madde de yer alan yetkiyi kullanmamalıdır.

Tekerrür nedeniyle daha ağır derece de bir cezayı öngören bir fiilin işlendiğinin üst disiplin amirince öğrenilmesi durumunda, üst disiplin amiri; ast disiplin amirinin ceza verme yetkisine bakacaktır. Şayet ast disiplin amirinin tekerrür sebebiyle daha ağır ceza verebilmesi mümkün değilse, yani daha ağır ceza yetkisine haiz değilse, bu durumda üst disiplin amiri resen bu cezayı verebilir. Bu durumda, soruşturmanın ast disiplin amiri ya da üst disiplin amirince yapılması sonucu değiştirmez.

Disiplinsizliğin üst disiplin amiri tarafından nasıl öğrenileceği konusu önemli değildir. Nitekim fıkra metninde “herhangi bir şekilde” öğrenilen disiplinsizlikten bahsedilmektedir.

Bu hallere örnek olarak, ihbar, şikayet, müracaat, disiplinsizliğin yazılı veya görsel medyada yer alması vb. haller verilebilir. Disiplin amirinin işlenen disiplinsizliğe bizzat şahit olması durumunda ise, üst disiplin amirinin cezalandırma yetkisini haiz olduğu hususu, 9. maddenin 1/b bendinde ayrıca düzenlenmiştir. Bu halde, üst disiplin amirinin ceza yetkisini bizzat kullanabileceğine ilişkin, As.C.K.nun halen mülga olan “Ceza vermek salâhiyeti olan en yakın âmir ile daha yüksek âmirlerin

---

⁶ Işıklar, Celal: A.g.e., s.206

ceza vereceği haller” başlıklı 170/3 nci⁷ maddesindeki yetkinin TSK.Dis.K.na alındığı görülmektedir.

2. Disiplinsizliğe bizzat şahit olmuşsa:

Birinci fıkranın (b) bendine göre, üst disiplin amirinin şahit olacağı şekilde işlenen disiplinsizliklerde de, kendisi tarafından cezalandırma yapılabilecektir(Madde Gerekçesi).

Maddenin birinci fıkranın (b) bendine göre, işlenen disiplinsizliklere üst disiplin amirinin bizzat kendisinin şahit olması durumunda da, cezalandırma yetkisine sahip olacaktır. Böyle bir durumda üst disiplin amirine ceza verme yetkisi tanımamak, o amirin otoritesini bozmak dolayısıyla disiplini ihlal etmek demektir. Çünkü böyle bir fiil, o amire de bir nevi hürmetsizlik teşkil eder.⁸

Kanun koyucu, üst disiplin amirinin şahit olduğu bu olayı daha iyi değerlendirebileceğine ve bozulan disiplinin sağlanması ve otoritenin yeniden tesisi yönündeki önemine binaen üst disiplin amirinin bu yetkisini ayrı bir bentte özellikle düzenlemiştir.

Örneğin, yasak edilen yerlere girmek (md. 18/1-e) fiilini işleyen bir astın durumuna bizzat şahit olan üst disiplin amiri, disiplinsizliği mahiyeti itibarıyla ciddi görmesi ve daha ağır bir ceza ile cezalandırılmasına gerek duyması hâlinde disiplin soruşturması ve cezalandırma yetkisini bizzat kullanabilecektir. Bu halde, üst disiplin amirinin ceza yetkisini bizzat kullanabileceğine ilişkin, As.C.K.nun halen mülga olan “Ceza vermek salâhiyeti olan en yakın âmir ile daha yüksek âmirlerin ceza vereceği

---

⁷ As.C.K. Mülga 170/3. Karar vermek veyahut cezanın derecesini tâyin etmek için kendisine arz edilmiş ise.

⁸ Çelen, Orhan: Askeri Ceza Kanunu, Ankara Nisan 2001, 3. Baskı, s.698

haller” başlıklı 170/1 nci⁹ maddesindeki yetkinin TSK.Dis.K.na alındığı görülmektedir¹⁰.

Disiplinsizliğe bizzat şahit olan üst disiplin amirinin, disiplin soruşturmasını ast disiplin amirine yaptırdıktan sonra ceza yetkisini kullanması ya da disiplin soruşturmasını da bizzat kendisinin yaparak ya da yaptırarak ceza tayini cihetine gitmesi mümkündür. Bu iki durumda da, cezalandırma yetkisi üst disiplin amirine aittir. Ancak üst disiplin amirinin cezalandırma yetkisini kullanmaması ya da kullanmaktan vazgeçmesi durumunda, bu yetki ast disiplin amiri tarafından kullanılır. Bu durumda ilk disiplin amiri, faili yetkisi dahilinde cezalandırabileceği gibi daha hafif ceza ile cezalandırabilir ya da yasal koşulları mevcutsa hiç ceza vermeyebilir(Bkz. md. 14/2, 14/3, 27/2).

“Disiplinsizliğe bizzat şahit olmak” Madde metninde, üst disiplin amirinin işlenen disiplinsizliğe bizzat şahit olması durumunda, disiplin soruşturması yapma ve disiplin cezası verme görev ve yetkisinin bizzat kendisi tarafından da kullanılabilmesine işaret edilmiştir. Burada geçen şahit olma ifadesi, üst disiplin amirinin olayı bizzat görmesi yanında, bunu diğer duyu organlarıyla da algılamasını da kapsamına almaktadır. Örneğin, eylemi duyması, hissetmesi, koklaması, tatması vb. sebeplerle bir kanaat edinmesi yeterli olacaktır. Ancak, ihbar, şikayet, başkalarından duyma gibi vasıtalı öğrenme durumunda, bizzat şahit olmaktan bahsedilemez ve dolayısıyla bu yetki kullanılamaz.

---

⁹ As.C.K. Mülga 170/3. Karar vermek veyahut cezanın derecesini tâyin etmek için kendisine arz edilmiş ise.

¹⁰ As.C.K. Mülga 170/1. Fiil gözü önünde olmuş ise.

3. Disiplinsizlik, resmi saygınlığına ve makamına karşı işlenmişse:

Birinci fıkranın (c) bendine göre, üst disiplin amirleri, disiplinsizliğin doğrudan veya dolaylı olarak resmi saygınlığına veya makamına işlenmiş olması hâlinde disiplin cezası verebilecektir. Örneğin, komutan hakkında saygısızlık teşkil edebilecek sözler sarf ettiği tespit edilen bir astın, saygısızlığa muhatap olan üst disiplin amiri tarafından cezalandırılabilmesi mümkündür(Madde Gerekçesi).

Maddenin birinci fıkrasının (c) bendi, üst disiplin amirlerinin, disiplinsizliğin doğrudan veya dolaylı olarak resmi saygınlığına veya makamına işlenmiş olması hâlinde de doğrudan disiplin cezası verebileceğini öngörmektedir. Örneğin, komutan hakkında saygısızlık teşkil edebilecek sözler sarf ettiği tespit edilen bir ast'ın, saygısızlığa muhatap olan üst disiplin amiri tarafından cezalandırılabilmesi mümkündür(Madde Gerekçesi).

Kanun koyucu, üst disiplin amirinin resmi saygınlığına ve makamına karşı işlenmiş olan bir disiplinsizlikte, üst disiplin amirinin rütbe ve makam itibariyle korunması gerektiği ve böylece bozulan disiplinin derhal sağlanması ve otoritenin yeniden tesisi için, üst disiplin amirinin miktar itibariyle daha fazla ceza verebileceğini değerlendirerek, üst disiplin amirinin bu yetkisini ayrı bir bentte düzenlemiştir. Zira böyle bir fiil, üst disiplin amirine karşı hürmetsizlik teşkil eder.¹¹

Bu halde, üst disiplin amirinin ceza yetkisini bizzat kullanabileceğine ilişkin, As.C.K.nun halen mülga olan "Ceza vermek salâhiyeti olan en

---

¹¹ Çelen, Orhan: A.g.e., s.698

yakın âmir ile daha yüksek âmirlerin ceza vereceği haller” başlıklı 170/2 nci maddesindeki yetkinin TSK. Dis.K.na alındığı görülmektedir.¹²

Doktrinde, üst disiplin amirinin bizzat şahsına yönelik maddi ve manevi zararlar verecek disiplinsizliklerde, üst disiplin amirinin olaya taraf durumunda olması yüzünden, bununla ilgili soruşturmaların ve ceza işlemlerinin daha üst disiplin amiri eliyle yürütülmesinin uygun olacağı ileri sürülmektedir.¹³

4. Disiplinsizlik, çeşitli kıt'a, karargah ve kurumlarda görevli birden fazla kişi tarafından işlenmişse:

Birinci fıkranın (ç) bendi ile, disiplinsizliğin farklı disiplin amirlerine bağlı birden fazla kişi tarafından işlenmesi durumunda, disiplin cezası konusunda adalet ve eşitliği sağlamak bakımından, farklı amirler tarafından değerlendirilmek yerine tek bir disiplin amiri tarafından değerlendirilerek cezalandırma yapılabilmesi mümkün hâle getirilmiştir(Madde Gerekçesi).

Birinci fıkranın (ç) bendi ile, disiplinsizliğin emri altındaki değişik kıt'a, karargah ve kurumlarda görev yapan birden fazla asker kişi tarafından işlenmesi durumunda, üst disiplin amirinin disiplin cezası verebilmesi mümkün kılınmıştır. Böylece disiplin cezası konusunda adalet ve eşitliği sağlamak bakımından, farklı amirler tarafından değerlendirilmek yerine tek bir disiplin amiri tarafından değerlendirilerek cezalandırma yapılabilmesi mümkün hâle getirilmiştir.

Bu bentte yer alan ve üst disiplin amirine soruşturma yapma ve cezalandırma yetkisi veren bu durumun koşulları şunlardır:

---

¹² As.C.K. Mülga 170/2. Fiil resmî vekar ve makamına karşı yapılmış ise.

¹³ Demirağ, Fahrettin: A.g.e., s.92; Işıklar, Celal: A.g.e., s.208

a. Disiplinsizliğin emri altındaki değişik kıt'a, karargah ve kurumlarda görev yapan birden fazla asker kişi tarafından işlenmesi:

Böyle durumlarda, disiplinsizlik ortak üst disiplin amiri tarafından soruşturulmak ve cezalandırılmak suretiyle, uygulama birliği, adalet ve eşitlik vb. hususların sağlanması mümkün olur. Değişik kıt'a, karargah ve kurumlarda görev yapan bu failerin ortak özelliği, aynı üst disiplin amirine bağlı olmalarıdır. Dolayısıyla bu sağlanana kadar, sıra üst disiplin amirleri atlanır.

b. Disiplinsizliğe konu fiilin birlikte işlenmiş olması:¹⁴

Bentte bir disiplinsizliğin birden fazla kişi tarafından işlenmesi koşuluna yer verildiğine göre, bunu aynı fiilin birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi olarak algılamak gerekir. Ancak TSK.Dis.K.da, birlikte işlenme koşulu açıkça zikredilmemiştir. Dolayısıyla, disiplinsizlik oluşturan bu fiilin işlenmesinde, iştirak koşulları bulunması dahi, bu bent kapsamında mütala edilmelidir.

Örneğin, aynı kışla içerisinde olup, değişik kıt'a, karargah ve kurumlarda görev yapan birden fazla asker kişinin, kendilerine karşı yapılan bir haksız muameleyi veya yasal bir uygulamayı beğenmeyerek tenkit etmek gayesiyle, birbirinden habersiz ve önceden kararlaştırmaksızın bir araya gelip toplanmaları veya bu konuda birbirinden habersiz münferit şikayet dilekçeleri vermeleri gibi.¹⁵

Disiplinsizliğin emri altındaki değişik kıt'a, karargah ve kurumlarda görev yapan birden fazla asker kişi tarafından işlenmesi durumunda, üst disiplin amirinin disiplin cezası verebilmesi mümkün olmakla birlikte, üst

---

¹⁴ Değirmenci, Olgun-Tanrıverdi, Battalgazi: A.g.e., s.156

¹⁵ Işıklar, Celal: A.g.e., s.209

disiplin amirinin madde de gösterilen hallerin varlığı halinde disiplin cezası uygulaması zorunlu değildir. Üst disiplin amiri söz konusu yetkiyi kullanıp kullanmama konusunda takdir hakkına sahiptir.

Üst disiplin amirinin bu yetkiyi kullanmaması durumunda doğal olarak failer, kendi disiplin amirlerince soruşturulacak ve cezalandırılabilir. Böyle durumlarda, üst disiplin amirinin ceza yetkisini bizzat kullanabileceğine ilişkin, As.C.K.nun halen mülga olan “Ceza vermek salâhiyeti olan en yakın âmir ile daha yüksek âmirlerin ceza vereceği haller” başlıklı 170/4 nci¹⁶ maddesindeki yetkinin TSK.Dis.K.na alındığı görülmektedir.

5. Disiplinsizlik, kendinden önceki disiplin amirleri tarafından cezasız bırakılmışsa:

Birinci fıkranın (d) bendinde, Kanuna göre cezalandırılması zorunlu olan disiplinsizlikle ilgili disiplin amiri tarafından işlem yapılmaması hâlinde, bu yetkinin üst disiplin amirlerine geçeceği özel olarak düzenlenmiştir. Bu yetkinin duruma göre ölçülü olarak değerlendirilmesi gerekir. Örneğin, bir personelin disiplinsizlik işlemesinin üzerinden üç gün geçtikten sonra, üst disiplin amirinin, disiplin amirinin işlem yapmadığı gerekçesi ile ceza verme yetkisini kendisinin kullanması hakkın kötüye kullanılması olacaktır. Zira, üç günlük süre makul bir süre değildir. Ancak disiplin cezası verme zamanaşımının dolmasına kısa bir süre kalmasına ve üst disiplin amiri tarafından ikaz edilmesine rağmen disiplin amiri tarafından hâla işlem yapılmamış ise bu durumda yetki üst disiplin amirlerine geçecektir(Madde Gerekçesi).

---

¹⁶ As.C.K. Mülga 170/4. Fiil emri altında bulunan muhtelif kıtalara mensup müteaddit şahıslar tarafından yapılmış ise

Birinci fıkranın (d) bendi, cezalandırılması zorunlu olan disiplinsizlikle ilgili disiplin amiri tarafından işlem yapılmaması hâlinde, bu yetkinin üst disiplin amirlerine geçeceğini özel olarak düzenlenmiştir. Bu halde, üst disiplin amirinin ceza yetkisini bizzat kullanabileceğine ilişkin, As.C.K.nun halen mülga olan “Ceza vermek salâhiyeti olan en yakın âmir ile daha yüksek âmirlerin ceza vereceği haller” başlıklı 170/5 nci maddesindeki yetkinin TSK.Dis.K.na alındığı görülmektedir. Bu durumda üst disiplin amirinin bu yetkiyi ne zaman alması gerektiği hususu önem kazanmaktadır. Madde gerekçesinde buna işaret edilmiş ve bu yetkinin duruma göre ölçülü olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Bize göre de üst disiplin amiri, ilk disiplin amirinin bu konudaki davranış ve takdir yetkisini ortadan kaldıracak şekilde aceleci olmamalı, ancak eylemin zamanaşımına uğrayarak cezasız kalmasına da müsaade etmemelidir.

Esasen (d) bendinin gerekçesinde buna yönelik olarak şu örneğe yer verilmiştir: *“Bir personelin disiplinsizlik işlemesinin üzerinden üç gün geçtikten sonra, üst disiplin amirinin, disiplin amirinin işlem yapmadığı gerekçesi ile ceza verme yetkisini kendisinin kullanması hakkın kötüye kullanılması olacaktır. Zira, üç günlük süre makul bir süre değildir. Ancak disiplin cezası verme zamanaşımının dolmasına kısa bir süre kalmasına ve üst disiplin amiri tarafından ikaz edilmesine rağmen disiplin amiri tarafından hâla işlem yapılmamış ise bu durumda yetki üst disiplin amirlerine geçecektir.”*

Gerekçede de vurgulandığı üzere, üst disiplin amirinin aceleci davranarak ilk disiplin amiri tarafından eylem hakkında bir işlem yapılmadığından bahisle olaya müdahale etmesi, yetkinin kötüye kullanılması olarak kabul edilmelidir. Üst disiplin amirinin bu konudaki

cezalandırma yetkisinin, ancak disiplin ceza verme konusundaki zamanaşımın çık ısa bir süre sonra dolacak olması ve yapılan ikaza rağmen ilk disiplin amirinin bir işlem tesis etmemesi durumunda söz konusu olması gerekir.

“Hangi cezaların üst disiplin amiri tarafından verilebileceği”

Kanunun 14/3 üncü maddesine göre; subay, astsubay, uzman erbaş ve sözleşmeli erbaş ve erler yönünden uyarma, kınama ve hizmete kısmi süreli devam cezalarını gerektiren disiplinsizliklerinden dolayı disiplin amirleri, personeline disiplin cezası vermeyebilir.

Yine, erbaş ve erler bakımından, izinsizlik ve ilave hizmet yükleme cezalarının türü ve miktarı; erbaş ve erin hizmet ve disiplin safahatı ile eylemin niteliği göz önüne alınarak disiplin amirleri tarafından takdir edilir. Disiplin amirleri, erbaş ve erin olumlu hizmet safahatını dikkate alarak bu disiplin disiplin cezalarını vermeyebilir(md. 27/2).

Bu sebeple, ilk disiplin amirinin takdir yetkisi çerçevesinde cezalandırılmasına gerek görmediği eylemleri, üst disiplin amiri de cezalandıramayacaktır. Dolayısıyla ilk disiplin amirinin 14 ve 27 inci maddelerdeki bu takdir yetkisini, 9/d uncu maddesi uyarınca “verilmesi zorunlu cezalar” kapsamında değerlendirmek doğru değildir.

Esasen bu maddede ki “cezasız bırakılma” ifadesi, eylem hakkında hiç işlem yapılmaması şeklinde algılanmalıdır. İlgili hakkında bu eylem sebebiyle ilk disiplin amiri tarafından soruşturma başlatılıp, müteakiben cezalandırmaya gerek görülmemiş ise; üst disiplin amirinin yeniden soruşturma ve cezalandırma yönünde gitmemesi asıldır.

Bu durumda, sadece subay, astsubay, uzman erbaş ve sözleşmeli erbaş ve erler yönünden aylıktan kesme (AK), hizmet yerini terk etmeme

(HYTE) ve oda hapsi; erbaş ve erler yönünden ise oda hapsi (OH) disiplin cezasını gerektiren fiile ve haller söz konusu olduğu zaman, ancak bunlar yönünden üst disiplin amirinin cezalandırma yetkisinin olduğunu kabul etmek gerekir.

Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası yüksek disiplin kurullarının yetkisinde olduğundan, üst disiplin amirlerinin bu yönde bir karar alamayacakları tabidir. Zira 9. madde, üst disiplin amirlerinin soruşturma ve cezalandırma yetkisinden bahsetmektedir. Üst disiplin amirinin cezalandırma yetkisine dahil bulunan (yukarıda sayılan) disiplinsizliklerin ilk disiplin amiri tarafından soruşturulduktan sonra fail hakkında cezasızlık kararı verilmiş olabilir. Bu hallerde dahi, üst disiplin amirinin cezalandırma yetkisinin saklı olduğu doktrinde ifade edilmektedir.¹⁷ 9. maddenin (d) fıkrasında belirlenmiş durumlar haricinde, üst disiplin amirlerinin doğrudan ceza verme yetkisini kullanması söz konusu olmayacaktır.

“Bu Kanundaki istisnalar haricinde” Fıkra geçiren “bu Kanundaki istisnalar haricindeki” ibaresi ile, Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasının verilebilmesine ilişkin hükümler gibi istisnalar kastedilmektedir. Zira, Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasına ilişkin süreç, üst disiplin amirleri tarafından doğrudan başlatılabileceği gibi, bu cezanın yüksek disiplin kurulları tarafından doğrudan verilmesi de söz konusu olabilir.

---

¹⁷ Işıklar, Celal: A.g.e., s.201